

Opinnäytetyö (AMK)
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipalvelut
2013

Tia Vanne

VANKEINHOIDON VAPAA-AJAN TOIMINTOJEN KEHITTÄMINEN

– Tutkimuksellinen kehittämishanke Käyrän
vankilassa

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma | Sosiaalipalvelut

Marraskuu 2013 | 39 + 1

Ohjaaja Heidi Ristseppä

Tia Vanne

VANKEINHOIDON VAPAA-AJAN TOIMINTOJEN KEHITTÄMINEN – TUTKIMUKSELLINEN KEHITTÄMISHANKE KÄYRÄN VANKILASSA

Kehittämishankkeen tarkoituksena oli kehittää vankien vapaa-ajan toimintoja. Tavoitteena oli luoda vaihtoehtoisia malleja vapaa-ajan toiminnan järjestämiseen. Lähtökohtina olivat vankien hyvinvoinnin edistäminen ja rikoksettoman elämän tukeminen.

Tämä kehittämishanke oli kokonaisuus, jossa yhdistyivät teoreettiset näkökulmat ja käytännön toteutus. Kehittämistehtävänä oli suunnitella erilaisia vapaa-ajan toimintojen kokonaisuuksia Käyrän vankilassa kevään 2013 aikana. Kesän 2013 aikana ohjattiin ja järjestettiin Käyrän vankilassa toimintoja, jotka oli kehitetty hankkeen tiimoilta. Kehittämishanke oli toiminnallinen kokonaisuus, jossa tärkein työ oli toimintojen käytännöllisessä kokeilemisessä ja arvioinnissa.

Tässä hankeraportissa kuvataan teoreettisena pohjana näkökulmia ihmisen hyvinvoinnista ja rikosseuraamusalasta kehittämishankkeen ympäristönä. Teoriat tukevat vapaa-ajan merkitystä ihmisen hyvinvoinnin kannalta. Tässä raportissa esitetään myös hankkeen eteneminen prosessina alusta loppuun.

Materiaalina tässä hankkeessa käytettiin teorian lisäksi vankikyselyä ja yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Kaikki vangeilta ja henkilökunnalta saatu materiaali on tarkoitettu vain tämän kehittämishankkeen käyttöön ja se hävitetään asianmukaisesti.

Kehittämishankeprosessi eteni spiraali –mallin mukaisesti. Tämän johdosta voitiin arvioida ja kehittää toimintaa jatkuvasti. Näin saatiin hankkeesta jatkuvaa kehittämistä ja uuden tiedon rakentamista.

ASIASANAT: hyvinvointi, liikunta, kuntoutus, vankeus, vankilat

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Programme in Social Services | Bachelor of Social Services

November 2013 | 39 + 1

Instructor Heidi Ristseppä

Tia Vanne

DEVELOPING OF PRISONERS' LEISURE TIME ACTIVITIES – PRACTICAL RESEARCH IN KÄYRÄ PRISON

Purpose of this practical research was to develop leisure time activities of prisoners' in Käyrä prison. The aim was to create alternative options to arrange leisure time activities. Baselines were to advance prisoners' welfare and support prisoners to live without crimes.

This practical research was a whole process which combines theoretical perspectives and practical implementation. The developing mission was to design various leisure time activities on Käyrä prison during the spring 2013. On summer 2013 those activities were organized. Main work on this practical research was the practical organizing and evaluation of leisure time activities.

On this practical research report is represented theoretical views of human welfare and criminal sanctions sector on environment of this research. Theoretical views support the meaning of leisure time on human welfare. On this report is represented the whole practical research process.

Material on this practical research was theoretical views and as well an inquiry to prisoners and cooperation with different agents. Material from any prisoners and personnel are intended only for this practical research and those materials are destroyed properly.

The whole process of this research proceeds like a spiral model. That is how it could be estimated and developed all actions constantly. That made this practical research constantly developing action and it could be built new information during the whole process.

KEYWORDS: welfare, exercise, rehabilitation, imprisonment, prisons

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KEHITTÄMISHANKKEEN VIITEKEHYS	7
2.1 Tavoite ja tehtävät	7
2.2 Kehittämismenetelmät	7
3 IHMISEN HYVINVOINTI	9
3.1 Kokonaisvaltaisuus ihmisessä	9
3.2 Fyysisyyden merkitys	10
3.3 Psykkisyys osana hyvinvointia	11
3.4 Sosiaalisuus ihmisen tukipilarina	13
4 KEHITTÄMISHANKKEEN YMPÄRISTÖ	15
4.1 Rikosseuraamuslaitos	15
4.2 Vankeusprosessi	16
4.3 Käyrän vankila	18
5 VANGIT VANKILASSA	20
5.1 Vankien hyvinvointi	20
5.2 Vapaa-ajan toimintojen lakiasetus	22
5.3 Käyrän vankilan vapaa-ajan toiminnot	22
5.4 Vapaa-ajan ohjaus Käyrän vankilassa	23
6 KEHITTÄMISHANKKEEN KOKONAISKUVAUS	25
6.1 Suunnitelmasta toiminnaksi	25
6.2 Aineiston hankinta	26
6.3 Vankien osallistaminen	26
6.4 Toimijoiden yhteistyö kehittämishankkeen aikana	27
6.5 Päivätoiminta	28
6.6 Iltatoiminta	29
6.7 Lähikuntien vapaa-ajan palvelut	30
6.8 Kehittämishankkeen aikataulu	30
7 KEHITTÄMISHANKKEEN TULOS	32
7.1 Lopputulos	32

7.2 Kehittämishankkeesta syntynyt malli	33
7.3 Vankien mielipiteet	34
7.4 Henkilökunnan palaute	35
7.5 Kehittämishankkeen jälkeen	36
7.6 Kiitokset	37
LÄHTEET	38

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake.

KUVAT

Kuva 1. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiokaavio. (Muokattu versio, Rikosseuraamus 2013b.)

15

1 JOHDANTO

Vapaa-ajan merkitys on ihmiselle suuri. Vapaa-ajasta saamme nautintoa ja merkitystä elämäämme. Vapaa-aika on aikaa, jolloin kehitämme itseämme ja saamme voimaa työssä, opiskelussa tai muussa toiminnassa jaksamiseen. Ilman vapaa-aikaa emme jaksaisi nähdä mielekkyyttä elämässämme, vaan tunnisimme elämän ainaisena työnä ja aherruksena.

Vangeillakin on vapaa-aikaa. Suurin osa avolaitoksen vangeista suorittaa jotakin työtehtävää tai toimintaa arkipäivisin ja ovat iltaisin ”vapaa-ajalla” laitoksessa. Vangit, joilla ei ole päivisin työtoimintaa, ovat ”vapaa-ajalla” koko päivän. Vangille, joka suorittaa rangaistustaan vankilassa, on vapaa-ajalla vielä suurempi merkitys kuin siviilissä elävälle. Vapaa-ajalla on oltava mielekästä tekemistä, jotta jaksaa nähdä merkityksen tulevaisuudessa. Mielekkään vapaa-ajan toiminnan kanssa vanki voi mahdollisesti motivoitua jatkamaan uutta harrastustaan siviilissä ja näin jatkaa rikoksetonta elämää.

Tämä kehittämishanke on ajankohtainen, sillä Käyrän avovankilassa vankien vapaa-ajan toiminnot olivat vähäisiä. Kaikki toiminta oli vankien omalla vastuulla. Osa vangeista pelaili välillä jotakin, mutta muuten ei ollut paljoa toimintaa. Vankilan työntekijätkin olivat kiinnostuneita toiminnan kehittamisestä. Työntekijöiden mielestä heillä ei ollut jäänyt resursseja toimintojen kehittämiseksi.

Otin kehittämishankkeen vastaan heti, kun sitä minulle tarjottiin. Olen itse kiinnostunut rikosseuraamusalasta ja näin minulla oli jo alussa motivaatiota ja kiinnostusta päästä tekemään opinnäytetyötä kehittämishankkeena vankilaan. Hyvinvoinnin merkitys ihmiselle on laaja käsite ja koen, että vangeillakin on oikeus hyvinvoinnin kehittämiseen ja ylläpitämiseen.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN VIITEKEHYS

2.1 Tavoite ja tehtävät

Tämän kehittämishankkeen tavoitteena oli kehittää Käyrän vankilan vankien vapaa-ajan toimintoja ja jättää tästä vankilalle malli, jota olisi helppo jatkaa ja noudattaa. Tehtäviksi lopulta muodostuivat päivä- ja iltatoiminnan kehittäminen, liikuntavälinevaraston kartoitus sekä lähikuntien vapaa-ajan palveluiden kartoitus.

Vapaa-ajan tukeminen miellyttävin keinoin tukee vangin palautumista siviiliin. Vangin löytäessä mukavaa, terveyttä ja rikoksetonta elämää tukevaa toimintaa vapaa-ajalle, on hänen helpompi mukautua yhteiskuntaan ja päästä eroon rikoskierteestä. Rikosten uusiminen johtuu yleensä päihteiden ja vanhan ystäväpiirin vaikutuksesta (Vankien keskustelu päihderiippuvuus –kurssilla 15.5.2013). Näin ollen ohjaamalla vankia tämän vapauduttua uusiin piireihin ja harrastuksiin, saadaan vähennettyä uusintariskiä.

2.2 Kehittämismenetelmät

Toteutin hanketta spiraalimallin mukaan. Spiraalimalli on jatkuva sykli, jossa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan jatkuvasti toimintaa (Toikko & Rantanen 2009, 66–67). Käytännössä tämä tarkoittaa, että kun on saatu valmiiksi jokin suunnitelman osa, toteutetaan se ja sen jälkeen toiminta arvioidaan, suunnitellaan uusia parannuksia ja toteutetaan taas uudestaan.

Kävimme usein keskusteluja siitä, mitä konkreettisesti tullaan tekemään vankien kanssa. Esimerkiksi, kun ensimmäinen tunti oli suunniteltu, kokeilin sen toimitusta ja lopuksi arvioitiin oliko se hyvä sellaisenaan vai tarvitaanko muutoksia. Mielestäni tällainen spiraalimalli toimii hyvin kehittämishankkeissa, sillä kehittämistoiminnassa tarvitaan jatkuvaa arviointia ja toiminnan reflektointia.

Kehittämistoiminta lähti liikkeelle vankikyselyn teolla. Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa vankien mielipiteitä ja toiveita vapaa-ajan toimintojen suhteen. Aineistonkeruumenetelmänä oli strukturoitu kysely, kyselylomake. Kyselymenetelmä säästää tutkijan aikaa ja kustannuksia. Haittoina kyselyssä pidetään mahdollisuutta suureen katoon ja vastausten pinnallisuutta (Hirsjärvi ym. 2010, 193–195.) Toikko ja Rantanen kuitenkin teoksessaan *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta* (2009, 119) muistuttavat, että syvällisen tiedon kerääminen ei ole kehittämistyössä yhtä tarpeellista kuin tutkimustyössä. Näin en pidä pinnallisuutta haasteena tässä opinnäytetyössä. Kyselylomake on lopussa liitteenä (Liite 1).

Yhtenä kehittämisen menetelmänä kehittämishankkeessa olivat yhteiset palaverit Käyrän henkilökunnan kanssa sekä keskustelut vankien kanssa. Rakentavat keskustelut ryhmissä synnyttivät muistiinpanoja, joiden avulla työtä lähdettiin suunnittelemaan ja myöhemmässä vaiheessa korjattiin. Kehittämistoiminta vaatii ihmisten vuorovaikutusta ja aktiivista osallistamista, sillä kehittämistoiminta on vahvasti sosiaalinen prosessi (Toikko & Rantanen 2009, 89).

Myös yhteistyö lähikuntien toimijoiden kanssa oli yksi kehittämismenetelmistäni. Tarkoituksena oli luoda vangeille mahdollisuutta vapaa-aikaan vankilan ulkopuolelle. Hankin ulkopuolisilta toimijoilta tietoa ja ideoita, mitä voisimme saada vangit tekemään talon ulkopuolella.

Ehkä tärkeimpänä kehittämismenetelmänä pidän vapaa-ajan toimintojen suunnittelua ja järjestämistä. Suunnittelin jokaiselle viikolle erilaisia toimintoja ja järjestin suurimman osan itse paikanpäällä vankilassa. Kävimme myös vankilan ulkopuolella tekemässä erilaisia toimintoja. Näistä on tarkempaa tietoa luvuissa 6 ja 7.

3 IHMISEN HYVINVOINTI

3.1 Kokonaisvaltaisuus ihmisessä

Hyvinvoinnilla on monia eri näkökulmia ja merkityksiä. Omat havainnot ja päätelmät työskentelyni aikana ovat osoittaneet, että hyvinvointia on mahdotonta tiivistää yhteen määritelmään tai näkökulmaan. Tässä kehittämishankkeessa hyvinvointiin keskityn sen kolmesta ulottuvuudesta: fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta ulottuvuudesta. Mielestäni nämä ulottuvuudet yhdessä rakentavat ihmisen hyvinvoinnin perustan ja määrittelevät ihmisen hyvinvoinnin tilan.

Oman elämän ja työskentelyn aikana olen huomionut, että vapaa-aika kytkeytyy olennaisesti hyvinvointiin. Vapaa-aikana ihmisellä on aikaa rakentaa ja ylläpitää hyvinvointinsa tilaa. Oman hyvinvoinnin tila vaikuttaa niin ihmisen työssä jaksamiseen kuin vapaa-ajan toimintojen harrastamiseen. Näihin toimintoihin liittyy yleensä vahvasti ihmisen sosiaalinen elämä ja vuorovaikutus. Tämä on nähtävissä omankin elämänsä aikana.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen keinoja on pohdittu monia vuosia. On tärkeää jakaa kansalle tietoa, mikä vaikuttaa terveyden- ja hyvinvoinnin tilaan. Tapaninen ym. (2002, 24) kehottavat neuvomaan ja tukemaan yksilöitä terveellisempiin elämäntapoihin. Yksilöiden tukeminen johtaa parhaimmillaan koko yhteisön elintapojen parantumiseen. Tällainen yksilön tunnetilojen heijastuminen koko yhteisöön on havaittavissa vankilassakin. Muutaman vangin kokiessa jonkin toiminnan hyväksi, saivat he lisää vankeja innostumaan kyseisestä toiminnasta. (Tapaninen ym. 2002, 24.)

Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitäminen merkittävien toimintojen kautta lisää ihmisen elämänhalua ja motivoi ylläpitämään sosiaalisia suhteita ja oman terveyden kuntoa. Voimavaroina hyvinvoinnissa toimivat fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kanssakäyminen itsensä, toisten ja ympäristön kanssa. Jotta hyvinvointi pysyy yllä mielekkäänä, tulee voimavarat tunnistaa ja niitä tulee aktiivisesti kehittää. (Leskinen & Hult 2010, 13.) Tämän tulon ottaneeksi huomioon selvit-

täessäni vankien toiveita ja kartoittaessani vankien voimavaroja erilaisissa toiminnoissa jaksamiseen.

Vapaa-ajan merkitys saa erilaisia painoarvoja miesten ja naisten kesken. On todettu, että miehille vapaa-aika on suurempi merkityksen ja tyydytyksen lähde kuin naisille. Miehille on tärkeää kuulua ryhmään, jossa voi rentoutua ja mitellä taidoillaan, kuten voimalla tai älykkyydellä. (Nurmi ym. 2010, 200.)

Käyrän avovankila on miesvankila. Yllä puhuttua taidoista mittelyä oli selvästi havaittavissa myös vankien kesken. Kaikilla toimintatunneilla oli aina vankeja, jotka keskenään kilpailivat erilaisissa suorituksissa, varsinkin fyysisissä. Välillä tunneilla oli havaittavissa selvästi näyttämisen halua, sekä muille vangeille, että ohjaajalle.

3.2 Fyysisyyden merkitys

Fyysiseen hyvinvointiin luetaan fyysinen kunto ja terveys. Ihminen voi vaikuttaa osaan siitä itse, ja osassa vaikuttavat taas geenit ja tapaturmat. Esimerkiksi omaan liikuntaharrastukseen ihminen voi vaikuttaa itse, esimerkiksi pelaamalla säännöllisesti jalkapalloa. Geeniperäisiin tai tapaturmien aiheuttamien sairauksien puhkeamiseen ei ihmisellä ole vaikutusvaltaa. Vain hoidon ylläpitämiseen voi vaikuttaa. (Leskinen & Hult, 2010. 39–47.)

Leskinen ja Hult (2010, 39–47) antavat kolme hyvää neuvoa fyysisen hyvinvoinnin edistämiseksi;

1. On huolehdittava terveyttä edistävästä elinympäristöstä
2. Terveyttä edistävät ja ylläpitävät elintavat tukevat hyvinvointia
3. Tarvittaessa uskallettava hakea asiantuntija-apua ja hoitoa

Näiden ohjeiden avulla pääsee jo pitkälle fyysisen hyvinvoinnin edistämässä. Tuloksena fyysisesti hyvinvoiva ihminen jaksaa paremmin fyysisiä rasitteita (työ, vapaa-aika), on toimintakykyinen ja paranee stressistä nopeammin. Myös tuki-

ja liikuntaelinsairauksien sekä elämäntapasairauksien riski ja esteet vähenevät tai kokonaan häviävät. (Leskinen & Hult 2010, 39-47.)

Fyysiseen, eli liikunnalliseen, hyvinvointiin suurena vaikuttajana on fyysinen harjoittelu, eli liikunnan harrastaminen. Ennen harrastamisen alkua on tärkeää saada motivaatio kuntoon. Ilman motivaatiota ei harjoittelu kulje. Olennaista liikuntamotivaation saavuttamiseksi on liikunnasta koetut hyödyt. Tunteet, arvot ja asenteet vaikuttavat myös motivaation saavuttamiseen. (Korkiakangas 2010, 16.)

Vangit, jotka kävivät säännöllisesti vapaa-ajan toiminnoissa, olivat selvästi aktiivisempia ja jaksoivat enemmän. Usealle vangille tuli tietyistä toiminnoista säännöllinen rytmi. He osallistuivat aina tunneille ja olivat mielestäni positiivisempia ja ahkerampia kuin harvemmin toimintoihin osallistuvat. Tästä syystä voin olettaa, että vapaa-ajan toiminnot nostattivat näiden vankien aktiivisuutta ja mielen-tilaa.

Tämän fyysisen motivaation perustana koetaan mielihyvää, iloa ja sosiaalisuutta. Nämä kyseiset motivaatiotekijät, mielihyvä, ilo ja sosiaalisuus, vaikuttavat suuresti ihmisen liikkumisen edistämiseen positiivisella tavalla. Tämän perusteella liikunnan koetaan edistävän hyvinvointia ja elämänlaatua. Kuitenkin motivoituminen fyysisen kunnon edistämiseen vaatii myös yksilön ja ympäristön tukea. (Korkiakangas 2010, 17–18.)

3.3 Psyykkisyys osana hyvinvointia

Psyykkistä hyvinvointia, toisin sanoen henkistä hyvinvointia, kuvaan mielen hyvinvoinniksi. Mielen hyvinvointia mitataan ihmisen ajatusten ja päätöksenteon avulla. Mielen hyvinvointiin sisällytetään tunteiden, ajatusten, kehon ja toiminnan yhteistä tulkintaa. Päätöksenteon ollessa vaikeaa, voidaan olettaa, että oma toiminta ja sen tavoitteet eivät ole selvät. Leskinen ja Hult (2010, 31–39) toteavat henkilökohtaisten arvojen olevan psyykkisen hyvinvoinnin tuki ja selkäranka. Jos arvot ovat ristiriidassa ympäristön tai sosiaalisen vuorovaikutuksen kanssa, ei mieli ole parhaimmalla tasolla. (Leskinen & Hult 2010, 31–39.)

Arvot ja asenteet ovat siis osa psyykkistä hyvinvointia. On tutkittu, että liikunta-harrastuksen aloittaminen myötävaikuttaa mielentilaan, arvoihin ja asenteisiin. Näiden mielentilan muutosten avulla psyykkinen hyvinvointi paranee. Vaikutuksen on nähty tulleen niin liikunnan myönteisistä vaikutuksista kuin lajien tuottamasta ryhmähengestäkin. (Ojanen 1994, 49–50.)

Mielen avulla luomme toiminnallemme (elämällemme) tavoitteita. Tavoitteet voivat olla suuria tai pieniä, mutta niiden avulla jaksamme tavoitella tulevaisuutta. Leskinen ja Hult (2010, 118–119) toteavat merkityksellisten tavoitteiden luovan toiminnallemme perustan. Tämä pohjautuu palkitsevuuden tunteeseen, jonka tavoitamme saavuttamalla merkitykselliset tavoitteemme elämässämme.

Ajatusten avulla luomme tavoitteet ja polun toiminnoille. Ajatukset taas perustuvat tarpeiden tyydyttämiseen. McIvor ym. (2007, 188–189) kertovat meille siitä, että rikolliset, kuten me kaikki muutkin, pyrkivät teoillaan aina tyydyttämään ensisijaisia tarpeitaan.

Yleisesti on todettu, että liikunnalla ja psyykkisellä hyvinvoinnilla on omanlaisensa yhteys. Liikunnan arvoa pidetään paljon suurempana, mitä esimerkiksi kulttuuristen harrastusten. Toimettomuuden ja harrastusten puutteen on todettu vaikuttavan psyykkisten häiriöiden muodostumiseen ja jatkumiseen. Varsinkin erilaisilla ongelmaryhmillä, kuten vangeilla, toiminnallisuuden on todettu edistävän psyykkistä hyvinvointia. (Ojanen 1994, 86.)

On todettava, että vankien käydessä säännöllisesti toimintatunnilla, myös heidän psyykkisyydessään oli nähtävillä positiivista muutosta. Vangit puhuivat enemmän ja kertoivat positiivisista tulevaisuuden suunnitelmistaan. Vangit, jotka eivät osallistuneet toimintoihin, olivat usein synkkämielisempiä ja vähemmän puheliaita. Myös vangit, jotka kävivät harvemmin toimintatunneilla, olivat hiljaisempia eivätkä olleet niin positiivisia elämänsä suhteen.

3.4 Sosiaalisuus ihmisen tukipilarina

Sosiaalisuus on pitkäikäinen ilmiö. Sitä on ollut aina ihmisten välillä. Sosiaalisuus on tavoittelemisen arvoista ja sitä pidetään tärkeänä rakentajana ihmisen hyvinvoinnin kannalta. Sosiaalisuus korostaa yhdessä tekemisen arvoa. (Kotiranta ym. 2011, 241.)

Sosiaalinen hyvinvointi on kanssakäymistä ja vuorovaikutusta toisten ihmisten ja ympäristön kanssa. Ihminen luo arvojaan ja tavoitteitaan sosiaalisen ympäristön avulla. Day ym. (2010, 48–55) toteavat, että ihmiset ovat kiinnittyneitä toisiinsa niin biologisilta, sosiaalisilta, kulttuurisilta kuin psyykkisiltä tekijöiltä. Näin ihminen voi kukoistaa vain yhteisössä, joka tarjoaa henkistä tukea, materiaalista motivaatiota, edellytyksiä koulutukselle sekä merkityksellisiä syitä selviytymiselle.

Ihmisen on todettu tarvitsevan toisia ihmisiä; perhettään, isovanhempia, työ- ja opiskelukavereita, harrastekavereita. On sanottu, että jollei kukaan välitä toisesta ihmisestä, tai tarvitse tätä, on yksinäisyyden ja syrjäytymisen vaara suuri. (Tapaninen ym. 2002, 20.) On tärkeää näyttää toiselle, että välittää, ja tehdä toinen tarpeelliseksi.

Myös Kotiranta ym. (2011, 242) puhuvat yksinäisyyden ja sosiaalisen eristäytymisen haitallisuudesta. Ihminen on sosiaalinen olento, joka on luotu toimimaan yhteisöissä. Sosiaalinen kanssakäyminen tulisi näin mahdollistaa kaikille kansalaisille, jotta tukisimme sosiaalista hyvinvointia. Kotiranta ym. (2011, 244) toteavat, että yhdessä toimiminen, me -sanaa käyttäen ja siihen samaistuen, parantaa yksilön hyvinvointia.

Oli huomattavaa, että sosiaalistuminen näkyi myös vankilassa järjestämässäni vapaa-ajan toiminnoissa. Vankilassa vangit ryhtyivät aina omiin ryhmiinsä, jotka he määrittelevät omin perustein. Kun vapaa-ajan toimintoja oli hetken aikaa ohjattu vankilassa, huomasin näiden sosiaalisten ryhmien sekoittuvan. Ja huomasin myös, että toimintatunneilla, joissa pelattiin joukkuepelejä, oli suurempi osanotto kuin yksilösuoritteisissa toiminnoissa.

Sosiaalisen pääoman merkitys ihmisen hyvinvoinnille on suuri. Tätä arvokasta pääomaa syntyy niin vuorovaikutuksesta eri ryhmissä, kuin omassa roolissa toimimisessa. Kun ihmisellä on edes yksi rooli jossakin sosiaalisessa verkostossa, on hänen helpompi samaistua toisiin rooleihin eri verkostoissa ja toimia erilaisissa tilanteissa. (Ladonlahti ym. 2003, 114; Nurmi ym. 2010, 204.)

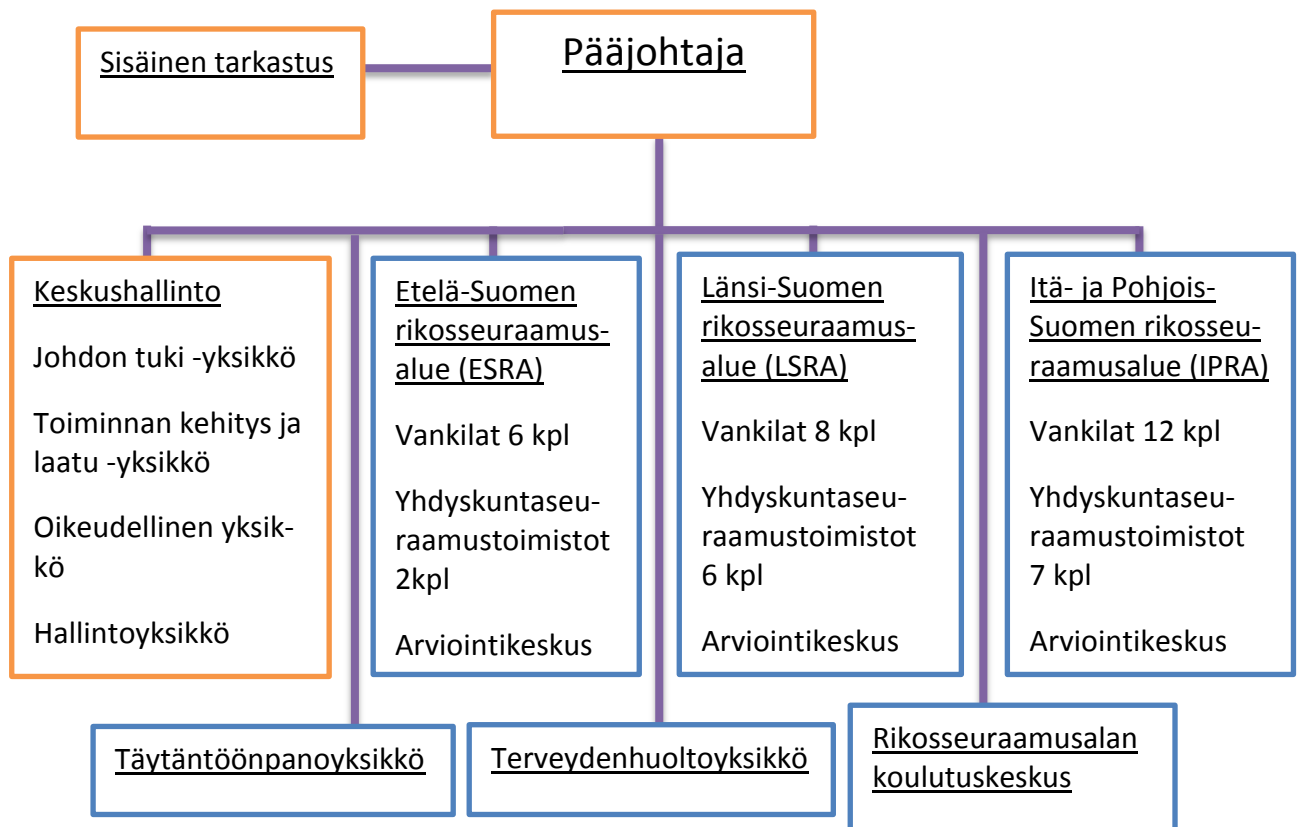
Sosiaalisen pääoman, eli sosiaalisten suhteiden ja –verkostojen on todettu vaikuttavan oleellisesti myös ihmisen fyysiseen liikunnallisuuteen. Yhteisöllisyyden ja kaikenlaisen sosiaalisen tuen paino liikunnallisen harrastuksen edistämiseen on vaikuttava (Korkiakangas 2010, 69). Niinpä voidaan todeta, että ihmisen hyvinvoinnin osa-alueet liittyvät myös toisiinsa. Siispä ei yhtä ilman toista eikä kahta ilman kolmatta.

Ohjaamissani toiminnoissa oli näkyvillä näitä kaikkia kolmea ihmisen hyvinvointia edistävää ulottuvuutta. Suurin osa toiminnoista oli fyysisiä aktiviteetteja, mitkä kohottivat vankien kuntoa. Usein, varsinkin joogatunnin jälkeen, keskustelimme vankien kanssa siitä, miten he ovat rentoutuneempia ja ovat hyvillä mielin. Myös kulttuuriset toiminnat, kuten kesäteatteri ja elokuvat, saivat vangit paremmalle mielelle. Sosiaalisuus oli läsnä kaikissa toiminnoissa. Tunneilla oli useampia vankeja ja he saivat toimia yhdessä. Joskus pihalta kuului vangin huutavan toiselle; ” - Hei, tuuk sä jalkapalloon tänää? – Joo tuun. – Hyvä, nähää siäl!”.

4 KEHITTÄMISHANKKEEN YMPÄRISTÖ

4.1 Rikosseuraamuslaitos

Rikosseuraamuslaitos perustettiin 1.1.2010. Rikosseuraamuslaitos on oikeusministeriön alainen viranomainen. Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviin kuuluu yhdyskuntaseuraamusten ja vapausrangaistusten täytäntöönpano. Rikosseuraamuslaitoksen työntekijät (rikosseuraamustyöntekijät ja muut virkamiehet) vaalivat laitoksen perustehtävää; rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa. Rikosseuraamustyöntekijät huolehtivat rangaistusten laillisesta ja turvallisesta täytäntöönpanosta. (Rikosseuraamus 2013a.)

Kuva 1. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiokaavio (Muokattu, Rikosseuraamus 2013b).

Rikosseuraamuslaitos koostuu kolmesta täytäntöönpanoalueesta. Ne ovat Etelä-Suomen rikosseuraamusalue (ESRA), Länsi-Suomen rikosseuraamusalue (LSRA) ja Itä-Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue (IPRA). Jokaisella alueella on omat vankilat, yhdyskuntaseuraamustoimistot, aluekeskukset ja arviointikeskukset. Alueiden lisäksi rikosseuraamuslaitos koostuu koko Suomen yhteisestä keskushallinnosta, terveydenhuoltoyksiköstä ja rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta. (Rikosseuraamus 2013b.) (Kuva 1.)

Keskushallinto koostuu oikeudellisesta yksiköstä, taloudellisesta yksiköstä, toiminnan kehitys- ja laatuyksiköstä, hallintoyksiköstä, johdon tuesta sekä sisäisestä tarkastuksesta. Terveydenhuoltoyksikkö vastaa koko Suomen vankien terveydenhuollosta; hammashuollosta, lääkekeskuksesta, vankisairaalaista, psykiatrisista vankisairaaloista sekä vankiloiden yhteydessä toimivista poliklinikoista. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus vastaa rikosseuraamusalan ammattitutkinnoista sekä ammattitaitoa ylläpitävästä ja täydentävästä koulutuksesta. (Rikosseuraamus 2013b.) (Kuva 1.)

4.2 Vankeusprosessi

Rikosseuraamustyöntekijöiden tehtävänä on suunnitella yhdessä tuomittujen kanssa tavoitteellinen rangaistusaika. Suunnitelmassa tuomituilla on mahdollisuus rangaistuksen aikana harjoittaa ammatillisia ja sosiaalisia taitojaan sekä kehittää valmiuksiaan rikoksettomaan elämään. Näin tuomitulla on paremmat mahdollisuudet palata ja sijoittua rangaistuksen jälkeen yhteiskuntaan ja toimia sen täysvaltaisena jäsenenä. (Rikosseuraamus 2013a.)

Vankeusrangaistuksen tarkoitus on määritelty laissa selkeästi. Tarkoituksena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämään siviilissä ja estää uusien rikosten tekeminen vankeusaikana. Jokaiselle vangille tulee myös laatia rangaistusajan suunnitelma, jossa tulee määritellä vankeusajan keskeiset tavoitteet sekä se, millaisessa toiminnassa vangin tulisi osallistumisvelvollisuutensa täyttää. (Arola-Järvi 2012, 7–8.)

Tuomio tulee laittaa täytäntöön suunnitelmallisesti. Vankeusprosessia on kuvattu suunnitelmalliseksi, hallitusti eteneväksi. Tuomiossa pyritään kuntoutuksella kohti rikoksetonta elämää, monipuolisesti. Pyritään vaikuttamaan niin vangin arvoihin, asenteisiin, päihdeongelmiin kuin perhesuhteisiin. (Rikosseuraamuslaitos 2013, 6–10.)

Prosessi on byrokraattinen ja monien toimijoiden saumatonta yhteistyötä. Kun rikos on tapahtunut ja asia on vireillä syyttäjällä, voidaan syytettyä tarpeen mukaan pitää joko vapaudessa tai tutkintavankeudessa. Tutkintavankeus estää rikosten jatkumisen tutkinnan aikana. Tuomion tullessa voimaan, arviointikeskus tekee sijoituspäätöksen. Vanki voi ilmoittautua itse vapaudesta vankilaan, tai hänet siirretään suoraan tutkintavankeudesta sijoitettavaan yksikköön. (Arola-Järvi 2012, 11.)

Vankeusaikana noudatetaan rangaistusajan suunnitelmaa. Siihen kirjataan vangin toiminnot, joita hänen pitäisi suorittaa vankeusaikana. Näitä ovat esimerkiksi päihdetyö, perhesuhteiden ylläpito ja koulutuksen saaminen. 12 kuukautta ennen vapautumista voidaan aloittaa mahdollisen koevapauden suunnittelu. Koevapautta on mahdollista suorittaa vankeusajan kuusi (6) viimeistä kuukautta. Koevapaudessa vanki asuu kotonaan ja käy koulussa, töissä tai muussa vastaavanlaisessa toiminnassa. Vankia seurataan seurantalaitteilla ja – puhelimilla. (Arola-Järvi 2012, 11.)

Vapauden suunnittelu alkaa noin vuotta ennen vapautumista. Vapautumissuunnitelman tarkoituksena on siirtää vanki asteittain avoimiin oloihin. Vapautumisen jälkeen vanki on vielä ehdonalaisessa valvonnassa tuomion pituudesta laskennallisesti määritetyn ajan. (Rikosseuraamuslaitos 2013, 14.)

Vankeuslaki rajaa paljon ja antaa paljon ohjeita vankityöhön Suomessa. Toiminnan järjestämisestä vankeuslaki velvoittaa vankilan järjestämään toimintaa, jonka tarkoituksena on edistää vangin sijoittumista yhteiskuntaan (Vankeuslaki 8 luku 1§). Toimintaan osallistumisesta vankeuslaki velvoittaa vangin osallistumaan työ- ja toiminta-aikana vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan (Vankeuslaki 8 luku 2§). Ehkä tärkein vankeuslain pykälä, joka ohjaa omaa ke-

hittämistyötäni, on Vankeuslain 11 luku 1§. Siinä veloitetaan vankilaa järjestämään vankilan oloihin soveltuvaa vapaa-ajan toimintaa.

Myhrberg (2012, 83) tarkentaa vielä vapaa-ajan toiminnan seuraaviin toimintoihin; liikunta, askartelu, opiskelu, taide- ja kulttuuritoiminta, kurssi-, esitelmä- ja keskustelutilaisuudet sekä muut ajanviettoiminta. Vangeille on annettava tilaisuus osallistua tällaisen toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen. Harrastustoimintaa on kuitenkin ohjattava ja neuvottava.

4.3 Käyrän vankila

Käyrän vankila on Auran kirkonkylässä toimiva avovankilaitos. Käyrä kuuluu Länsi-Suomen rikosseuraamusalueeseen. Vankipaikkoja laitoksessa on 73, keskivankiluku vuonna 2011 oli 63. Vankila on päihteetön miesten avolaitos. (Rikosseuraamus 2013c.)

Vankilan toiminta-ajatuksena on vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon ohessa kuntouttaa vankia siviilielämään. Tämä tapahtuu harjoittamalla ammatillisia ja sosiaalisia taitoja tai antamalla koulutusta. Vankia voidaan myös tukea ohjaamalla häntä uuteen ammatilliseen koulutukseen. (Rikosseuraamus 2013c.)

Käyrässä toimii noin 25 työntekijää. Johtajalla on johdettavanaan sekä Käyrän vankila, että Turun yhdyskuntaseuraamustoimisto. Apulaisjohtaja hoitaa päivittäisesti vankilan asioita ja sijaistaa johtajaa tämän ollessa poissa. Rikosseuraamusesimiehiä on kaksi. Erityisohjaajia on tällä hetkellä kaksi, sosiaalityöntekijöitä yksi, kuten myös yksi ohjaaja. Työtoiminnan johtajia on neljä ja virastosihteerit 2. Lisäksi on vartijoita, Merikeskuksen työntekijät, amican keittiötyöntekijät sekä ulkoistettu siivous. (Apulaisjohtajan haastattelu 4.12.2012.)

Käyrän vankilassa on monipuolista työtoimintaa. Vankeja työllistetään niin vankilan kunnossapitoon, pihatöihin ja tilojen korjauksiin kuin metalli-, puu- ja muuhun verstastyöskentelyyn. Kaikille vangeille ei ole toistaiseksi mahdollista tarjota töitä. Päivisin järjestetään myös koulutuksia ja kursseja, kuten päihderiippu-

vuuskurssia ja kirjastokurssia. Käyrän vankilan tavoitteena on valmistaa kaikki vangit siviiliin, rikoksettoman elämän pariin.

Käyrän vankilassa keväällä ja kesällä 2013 työtoiminta oli vähäistä. Kesällä työssä kävi muutama vanki laitoksen sisällä, muutama siviilitöissä ja muutama vanki kävi arkipäivisin töissä merikeskuksessa. Merikeskuksen kanssa on yhteistyösopimus, jonka nojalla he ottavat muutamia vankeja kerrallaan töihin.

Laitoksen sisällä työ on tilojen kunnossapitoa, rakentamista, metsätöitä, pihatöitä ja niin edelleen. Vangit ovat myös rakentaneet veneitä ja muuta myytävää tavaraa. Suurin osa työssäkäyvistä vangeista työskentelee juurikin vankilan avolaitostyöpaikoissa, vankilan sisäpuolella.

Merikeskuksessa työskennellään Forum Marinumin tiloissa. Työnä on laivojen ja tilojen kunnossapito. Merikeskuksessa kävi kesällä työssä 10 vankia. Osa merikeskuksessa työskentelevistä vangeista kulkee itsenäisesti bussilla ja osa kyyditään päivittäin keskukseseen ja takaisin. Siviilitöissä kesällä kävi neljä vankia. Siviilityöpaikat ovat vankien itse hankkimia, joko ennen tai jälkeen vankeustuomion alkua.

Näiden yllä mainittujen vankien vapaa-ajan toiminnot sijoittuvat noin kello 16-20 välille. Ensimmäisenä työpäivän lopettavat vankilassa työskentelevät ja seuraavana paikalle saapuvat merikeskuksessa työskentelevät vangit. Siviilitöistä saatuaan takaisin vankilaan erikseen sovittuina aikoina.

Työttömien vankien koko päivä sijoittuu vapaa-aikaan. Tämän takia vapaa-ajan toimintojen ensisijainen tarve on saada liikkeelle työttömät vangit. Helposti vangit jäävät sellisiin makaamaan, kun mitään toimintaa ei ole tarjolla. Tämä vaikuttaa yleiseen hyvinvointiin ja toimintakykyyn negatiivisesti.

Tiedot Käyrän vankilan toiminnoista ja päiväjärjestyksestä perustuvat oman harjoitteluni kevään 2013 aikana ja kesätyön kesällä 2013 aikana keräämiini havainnoiteihin. Näitä tietoja oli helppo kerätä ja havaita oman toiminnan aikana. Tämä työskentely vankilassa auttoi myös ymmärtämään vankilan tapaa toimia ja lakien asettamien rajojen noudattamista ja soveltamista työhön.

5 VANGIT VANKILASSA

5.1 Vankien hyvinvointi

Vankien terveyttä ja hyvinvointia kuvataan yleensä huonompana mitä muun valtaväestön. Tutkimusten mukaan vankien terveydentila on huonontunut vuosi vuodelta. Johtavan ylilääkärin Jyrki Kärkkäisen mukaan (Portti vapauteen 2013) jopa 90 %:lle vangeista voidaan todeta jonkinasteinen psykiatrinen diagnoosi.

Päihderiippuvuus on yleisin sairaus vangeilla. Päihderiippuvuutta esiintyy jopa yhdeksällä vangilla kymmenestä. Usein päihderiippuvaiselle vangille todetaan lisäksi jokin persoonallisuushäiriö; masennusta, ahdistusta taikka jokin muu psyykinen ongelma. Myös luku- ja kirjoitustaidot ovat heikot usealla vangilla. (Portti vapauteen 2013.)

Vangeilla on mielenterveysongelmien lisäksi myös erilaisia fyysisiä sairauksia. Virustartunnat, C-hepatiitti, HIV, tuki- ja liikuntaelimestön sekä sydän- ja verenkiertoelimestön sairaudet ja neurologiset sairaudet ovat hyvin yleisiä vankien keskuudessa. Näin ollen voidaan todeta vangeilla olevan samoja sairauksia, mitä muulla väestöllä. Vankien riski sairastua on kuitenkin korkeampi. (Portti vapauteen 2013.)

Vankien kuntoutustarpeet ovat sairauksien laaja-alaisuuden vuoksi moninaiset. Kuntoutusta tarvitaan niin terveydellisiin, päihteellisiin, sosiaalisiin kuin koulutuksellisiin tarpeisiin. Niin työtoiminta kuin vapaa-ajan toimintakin tuottavat tällaisia kuntoutuksen muotoja. (Karsikas 2005, 19–20.)

Rikolliset usein identifioituvat ja arvostavat yhteiskunnallisesti sopimattomia arvoja ja sitä kautta ajautuvat rikollisille poluille (Day ym. 2010, 48–55). Tärkeää vankien hyvinvointia ajatellen on vaikuttaa tähän arvomaailmaan, saada se muuttumaan. Vangeille on saatava mielekästä tekemistä yhteiskunnallisten arvojen mukaisesti ja heidän käsitystään oman terveyden ja hyvinvoinnin tärkeydestä on saatava kohennettua.

Karsikas (2005, 19–20) muistuttaa meitä tärkeästä hyvinvoinnillisesta tehtävästä vankilassa. Vangeilla on kuntoutustarvetta keskimääräisesti enemmän, mitä muulla väestöllä. Tästä johtuen toiminnalla, jota vankilassa järjestetään, on suuri merkitys vangin toimintakyvylle ja jaksamiselle.

Vangin ei voida monen vuoden tuomion jälkeen olettaa olevan valmis siviilielämään, jos hänellä ei ole ollut toimintaa vankeusaikana. Erilaisten toimintojen on todettu ylläpitävän ja kehittävän sosiaalisia taitoja. Vankeusajan jälkeen jatkuvaa yhteiskunnallista toimintaa ja sosiaalisten taitojen ylläpitoa saadaan, jos vankeusaikana voidaan vaikuttaa sekä vangin omaan ajatteluun että kykyyn säädellä hänen omaa toimintaansa. (Arola-Järvi 2012, 8.)

Tuomio muuttaa vangin arjen täysin. Arjesta poistuu paljon hyvinvoinnin tärkeitä osatekijöitä, kuten sosiaalisten suhteiden ylläpitämisen mahdollisuus, oman tekemisen päätäntävalta sekä mahdollisesti oma asunto tai työpaikka. Jo nämä arjen muutostekijät horjuttavat vangin hyvinvoinnin tasapainoa. Tämän vuoksi on tärkeää järjestää vangeille erilaisia toimintoja, jotka helpottavat arkirutiineja ja pitävät päivän mielekkäänä. (Granfelt 2008, 29–38.)

Jokainen vanki on kuitenkin oma yksilönsä ja rakentaa oman hyvinvointinsa erilaisista asioista. Siksi on tärkeää muistaa, että vapaa-ajan toimintojen monipuolinen kehittäminen tukee paremmin useampia vankeja. Mitä enemmän on erilaisia mahdollisuuksia toimintaan, sitä parempi. On otettava myös huomioon vankien erilaiset lähtökohdat, mieltymykset ja terveydentilat. (Arponen ym. 2011, 13–15.)

Granfelt (2010, 131–146) kertoo vankien olevan sosiaalis-taloudellisesti huono-osaisia. Päihdeongelmaisia, jotka kärsivät vielä moniasteisista mielenterveysongelmista. Granfelt korostaa, että vankilatyössä sosiaalityön ydin löytyy vangin ja vankilan työntekijän kohtaamisesta. Syrjäytymistä vastaan voidaan vankilassa taistella erilaisilla yhteisöllisillä toiminnoilla, kuten erilaisilla vapaa-ajan toiminnan joukkue- ja ryhmäpeleillä. (Granfelt 2010, 131–146.)

Oikea-aikaisella ja oikeanlaisilla toiminnoilla voidaan saada vanki löytämään itsestään voimavaroja, jotka tukevat häntä vapaudessa. Tällainen voimavara voi

olla esimerkiksi rohkeus lähestyä muita ihmisiä tai vankilassa vapaa-ajan toiminnoissa aloitettu uusi harrastus. (Granfelt 2013, 131–146.)

5.2 Vapaa-ajan toimintojen lakiasetus

Vankeuslakiin perustuen Mohell ja Pajuoja (2006, 122) esittävät vankilan velvollisuuksia koskien vapaa-ajan toimintojen järjestämistä. Näillä kyseisillä vapaa-ajan toiminnoilla tarkoitetaan niin liikuntaa, musiikkia, askartelua, opiskelua, taidetta ja kulttuuria kuin erilaisia kurssi-, esitelmä- ja keskustelutilaisuuksia. Kaikkia näitä, ja muita ajanvietetoimintoja, tulee järjestää vankilassa monipuolisesti. (Mohell & Pajuoja 2006, 122.)

Tästä vapaa-ajan toiminnasta voi vastata talon sisäinen henkilökunta tai ulkopuolinen henkilö, yhteisö tai järjestö, kuten esimerkiksi Suomen Punainen Risti. Vankilasta voidaan myös myöntää lupa muuhun toimintaan, kuten elokuvaan tai jalkapallopelejä katsomaan talon ulkopuolelle. Vangeille on annettava mahdollisuus osallistua tämän toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen, sanoo Vankeuslain 11 luku, 1§. (Mohell & Pajuoja 2006, 122.)

Myös Granfelt (2010, 131–146) tukee vankilan ulkopuolista toimintaa. On ehdottoman tärkeää, että vankila on yhteydessä muun yhteiskunnan kanssa. Tällätavoin on mahdollista tukea ja nostaa vapautuvien vankien asemaa muun muassa työllistymis- ja muissa palveluissa. Vankilassa tehtävä työ ei tule tutuksi muulle yhteiskunnalle, jos vankila sulkee kaiken sisäänsä. Ilman avoimuutta ja yhteistyötä edesautetaan vankien syrjäytymistä vapautumisenkin jälkeen. (Granfelt 2010, 131–146.)

5.3 Käyrän vankilan vapaa-ajan toiminnot

Käyrän vankilassa yllä mainitut toiminnot ovat mahdollisia, mutta vähäisesti toteutettuja. Tähän on monta syytä, suurimpana syynä ehkä resurssipula. Ei ole riittänyt työntekijöitä järjestämään ja ohjaamaan vapaa-ajan toimintoja. Kuitenkin vankilan tilat ja käyttömahdollisuudet ovat lupaavat, lähes täydelliset.

Vankilasta löytyy tilaa liikunnalle (muun muassa liikuntasali, kuntosali, nurmi-kenttä ja lentopallokenttä), on askartelutilat, musiikkitalat ja kirjasto sekä koulu-luokka opiskeluun. Välineitä löytyy kaikkensaikäiseen toimintaan yllä mainituissa puitteissa. Siispä on hyvä saada ryhtiä vapaa-ajan toimintoihin.

Vangit harrastavat itsenäisesti jonkin verran. Jalkapalloa ja frisbeegolfia pela-taan iltaisin, musiikkihuoneessa on käyty soittamassa kitaroita ja rumpuja ja on tullut askarteluhuoneessakin puuhasteltua. Käyrässä on tällä hetkellä myös it-senäisesti suomea opiskeleva vanki.

5.4 Vapaa-ajan ohjaus Käyrän vankilassa

Käyrän vankilassa ei ennen kehittämishanketta ole ollut hetkeen vapaa-ajan ohjaajaa. Tämä on vaikuttanut osaltaan vapaa-ajan toimintojen vähäisyyteen. Toisaalta, vangit vaihtuvat ajoittain, ja ohjaajan pitkäaikaisen puuttumisen vuok-si voivat vangitkin olla tietämättömiä vapaa-ajanvieron mahdollisuuksista.

Ohjaamisen tarkoituksena on tukea yksilöitä, jotta he oppivat tunnistamaan elämänsä toimintoja siten, että tulevaisuudessa he tulisivat toimimaan parem-min. Heidän tulisi toimia toisin, kuten ovat tottuneet. Ohjauksen avulla pyritään saamaan yksilöt selventämään oman toimintansa perustaa. (Suoranta ym. 2008, 114.)

Ohjauksen ja ohjelmatoiminnan tarkoituksena on tukea vankia, vaikuttaa hänen käyttäytymismalleihinsa ja tukea rikoksetonta elämää. McMurrin ym. (2008, 267–274) ovat tutkineet vankien mielipiteitä ja huolenaiheita vankilaelämässä ja sen toiminnoissa. Vangit ovat toivoneet itsehillinnän kehittämistä ja päihdeon-gelmien selättämistä.

Vapaa-ajan toimintojen ohjaus on osa vangin kokonaisvaltaista kuntoutusta. Tähtäimessä ovat rikokseton ja päihdeeton elämä. Vapaa-ajan toiminnoilla autetaan vankia hänen sosiaalistumisessaan yhteiskuntaan. Myös uusi harrastus voi vapaudessa pitää vangin pois rikosten parista. (Rikosseuraamus 2013, 10.)

Ohjaus pyritään järjestämään kokonaisvaltaisesti, eri elämänalueet huomioiden (Suoranta ym. 2008, 115). Tämä ohjauksen tyyli on vankilassa ratkaiseva tekijä. Vapaa-ajan ohjaamisessakin tulee ottaa huomioon vankien fyysinen lähtötaso ja elämäntilanteen vaikutus. Vapaa-ajan toimintojen perusajatuksena vankilassa on vankien terveellisten elämäntapojen edistäminen ja niiden pysyvyminen.

Heti vapautumisen jälkeen uusien rikosten tekemisen ja kuolemissen riski ovat korkeimmillaan (Arola-Järvi 2012, 17). Tätä selittävät niin vanhat ystäväpiirit, vanhat tottumukset kuin piinat. Siksi pidän erittäin tärkeänä, että osana vangin kuntoutusta on järjestettävä vapaa-ajan toimintaa, jota vangilla olisi mahdollisuus jatkaa vapautumisen jälkeen.

Jones yms. (2008, 13) pitävät merkittävänä ohjaamisen perustana toiminnan perusteellista suunnittelua. Heidän mielestään toiminnassa tulee korostaa yksilöiden vahvuuksia, taitoja ja omia tavoitteita. Tämä on haastavaa ryhmissä, joissa on monen tasoisia yksilöitä

On myös korostettu ohjaamisen kaksisuuntaisuutta. Ohjaaminen on sekä opettamista, että oppimista. Ohjaajan tulee myös oppia omasta toiminnastaan ja kehittää sitä eteenpäin. (Jones ym. 2008, 158.)

6 KEHITTÄMISHANKKEEN KOKONAISKUVAUS

6.1 Suunnitelmasta toiminnaksi

Työn alussa jäsentelimme henkilökunnan kanssa paljon sitä, mitä olisi tärkeää ja hyvä alkaa tehdä. Pohdimme erilaisia kuvioita, vankien tarpeita ja vankilan resursseja. Yhteistyö oli tärkeää, sillä yhteistyöllä (sekä vankien että henkilökunnan kanssa) saimme esille tärkeimmät puuttuvat palaset ja ajankohtaiset tarpeet.

Lopulta päädyimme kehittämään vangeille päivätoimintaa, iltatoimintaa sekä ulkopuolista toimintaa lähikuntien ja muiden ulkopuolisten tahojen palveluilla. Johtajalta en saanut tarkkaa budjettia, vaan aina tarpeen tullen keskustelimme ja hyväksyimme mahdolliset ostopuutteet. Sain myös todella vapaat kädet toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Tukenani ja suurena apunani kesän aikana toimivat vankilan vartijat ja virastosihteerit.

Harjoittelun ja kesätyön ajan toteutin itse osana kehittämishanketta toimintaa vankilan alueella ja ulkopuolella. Kirjoitin suunnitelmista ja vaihtoehtoista raportin, joka jäi Käyrän vankilalle. Raportin tarkoituksena on toimia mallina, jonka pohjalta tulevaisuudessakin on helpompi järjestää ja toteuttaa vapaa-ajan toimintoja.

Raportissa oli myös vangeille infolehtisen tapainen sivu, jonka perusteella he osaavat ottaa yhteyttä oikeaan henkilöön, jotta he saavat liikuntavälineitä vapaa-ajantoimintoihin, illallakin. Tavoitteena oli motivoida vankeja toimimaan itse aktiivisina toimijoina. Pyrkimyksenä oli, että jatkossa vangit toimisivat itse toiminnissa, ilman ohjaajan tarvetta. Esimerkiksi pelejä on helppo pelata, kunhan hakee välineet.

6.2 Aineiston hankinta

Kyselyn tein jokaiselle vangille. Kyselyt jaettiin johtajan pitämän infon yhteydessä keskiviikkona 15.5.2013. Vangit, jotka eivät olleet paikalla, saivat kyselyn postinsa mukana. Vastausaikaa vangeille annettiin seuraavan viikon alkuun saakka. Maanantaihin mennessä lomakkeita oli saapunut takaisin 15 kappaletta. Lomakkeita tuli määräajan jälkeen vielä viisi lisää. Lopullinen kyselylomakkeiden määrä oli 20. Tulostettu lomakkeita oli 60.

Vastausprosentti oli noin 33%. Tähän luultavimmin vaikuttaa se, että suurin osa vangeista käy talon ulkopuolella töissä, eivätkä osaa tai jaksa ajatella vapaa-aikaa iltatoimintona. Osa työttömistä vangeista taas ovat huonokuntoisia, ja ovat voineet ajatella, etteivät halua osallistua mihinkään fyysiseen toimintaan.

Vankien vastauksien perusteella aloin kerätä tietoa lähikuntien palveluista ja vankilan sisällä toteutettavasta toiminnasta. Kehittämishankkeen pohjana pidin teoriaa ihmisen hyvinvoinnista ja sen ylläpitämisestä sekä vankien toivomuksia ja henkilökunnan vaatimuksia. Kaikenlaisia ideoita ja ohjeita toimintojen suunnitteluun ja järjestämiseen löytyi niin vankilan omasta kirjastosta kuin internetistä. Olin myös yhteydessä erilaisten alojen toimijoihin (kuten liikunta- ja kulttuuriohjaajiin) ja heidän kanssaan kehitin vankilaan ja laitoksen ulkopuolelle vangeille sopivaa toimintaa.

6.3 Vankien osallistaminen

Pyrin osallistamaan vankeja toimintojen suunnittelussa ja toteutuksessa. Toki jo kyselyn tekeminen tuki osallistamista, mutta parhaimpana esimerkkinä osallistamisesta toimii kesäkisat. Kesäkisoissa koottiin ”kisatiimi”, jossa toimi kaksi vankia sekä minä ja vartija. Nämä vangit suunnittelivat keskenään lajit, kyselivät niitä muilta vangeilta. Suunnittelimme yhdessä päivän kulun ja vangit hoitivat suurimman osa järjestelyistä itse, eli valmistivat välineitä. He saivat myös itse osallistua kisoihin kisaajina.

Pyrin myös jokaisella toimintatunnilla osallistamaan vankeja keskusteluun, seuraavan tunnin suunnitteluun ja ylipäättänsä yhdessä oloon. Yritin motivoida heitä pelailemaan iltaisinkin, ilman ohjausta. Jotkut niin tekivätkin. Vankien motivointi osoittautui kuitenkin hankalaksi.

Vankien osallistaminen toimintoihin tapahtui pääsääntöisesti suunnittelun yhteydessä. Kun suunnittelimme yhdessä tulevia toimintoja, koin, että vangit osallistuivat helpommin toimintaan. Kun osa vangeista oli ollut suunnittelussa mukana, oli toisten vankien mielekkäämpää osallistua mukaan. Suunnittelu ei vankien osalta ollut haastavaa, sillä kävimme yhdessä läpi ideoita ja vaihtoehtoja. Oli kuitenkin huomattava, että jos vangit olivat ideoiden heitossa mukana, he olivat innostuneempia toiminnoista, kuin yksin minun suunnittelemani. Tässä nähdään osallistamisen tärkeys selvästi.

6.4 Toimijoiden yhteistyö kehittämishankkeen aikana

Yhteistyö niin henkilökunnan, ulkopuolisten toimijoiden kuin vankienkin kanssa sujui hyvin. Tätä hyvää yhteistyötä on varmasti edesauttanut kaikkien tietoisuus siitä, että vapaa-ajan toiminnoissa on korjattavia kohtia. Jokaisella on ollut tiedossa, että kehittämisen tarve on olemassa.

Henkilökunta on ollut tukena ja apuna kehittämistoiminnassa. Heidän kanssaan on suunniteltu ja järjestetty yhdessä eri toimintoja. Ulkopuolistenkin kanssa yhteistyö sujui melko hyvin. Monissa paikoissa päästiin käymään ja Huittisten vankilan kanssa päästiin pelaamaan jalkapalloa.

Yhteistyö tapahtui henkilökunnan kanssa kasvotusten ja erilaisia palavereita järjestäen. Eniten yhteistyötä tehtiin ulkopuolisten tapahtumien järjestämisessä, sillä pelkästään järjestämiseen tarvittiin kaksi henkilökunnasta. Ja tietysti, toisen osallistuessa toimintaan, tehtiin suunnittelukin suurilta osilta yhdessä.

Ulkopuolisten kanssa yhteistyö oli suurinta puhelimitse ja sähköpostiviestein. Ottaessani yhteyttä ulkopuolisiin toimijoihin helpointa oli puhua puhelimesta. Etsin internetin kautta yhteystietoja eri toimijoihin ja näin otin selvää mahdolli-

suuksistamme. Toiset toimijat ottivat vankiyhteistyön paremmin vastaan kuin toiset. Oli myös toimijoita, joiden kanssa ei statuksemme kertominen ollut välttämätöntä, kuten keilaukseen ja elokuvaan mentäessä.

6.5 Päivätoiminta

Päivätoimintaan sisällytimme liikuntavälinevaraston kartoituksen, liikuntavälineiden kontrollin päivityksen sekä päiväohjelman suunnittelun ja toteutuksen. Liikuntavälinevaraston siivosin, rikkinäiset tavarat heitin pois ja järjestin jäljelle jääneet uusille hyllyille, jotka vankien työtoiminnassa valmistettiin.

Välineiden kontrolloinnissa oli puutteita. Vangit hakivat avaimen valvonnasta, käyttivät välineitä ja palauttivat avaimen takaisin. Vartijat valvonnasta eivät nähneet välineiden kuntoa käytön jälkeen. Tämä oli johtanut välineiden huonokuntoisuuteen ja häviämiseen.

Uudessa kontrollointijärjestelmässä vangit joko tulisivat päiväsaikaan kuittamaan lainaamansa välineet, ja seuraavana päivänä välineet kuitattaisiin takaisin, jolloin kuittauksia vastaanottava ohjaaja näkisi välineiden kunnon. Näin saataisiin kontrollia välineiden käyttöön ja rangaistuksia huonosta käytöstä oikeille ihmisille. Toisena vaihtoehtona nimettäisiin vangeista yksi liikuntavälinevaraston hoitaja. Tämä vanki olisi siis varaston hoitaja, joka huolehtisi välineiden kunnosta. Tämä asia jäi johtoryhmälle pohdittavaksi.

Päivätoiminnan pohjana käytin vankien kyselyiden vastauksia ja välinevaraston välineitä. Kyselyistä tuli monipuolisia ehdotuksia, joten oli helppoa lähteä suunnittelemaan. Kyselystä ilmeni suurimpina mielenkiintoina liikunnalliset tunnit, kuten jalkapallo, frisbeen heitto ja jooga. Kulttuurisia toimintoja toivottiin elokuvien ja teatterien merkeissä.

Päivätoiminnaksi kehitin erilaisia ja -tasoisia liikuntatunteja. Kesä- ja elokuussa toteutin kaksi tai kolme toimintatuntia viikossa. Liikuntatunteina oli joogaa, jalkapalloa, lentopalloa, frisbeegolfia, kävelyä ja kaikennäköistä muuta liikunnallista puuhaa. Tunnit oli suunnattu työttömille vangeille, mutta myös työssäkäyvät

saivat osallistua, kunhan sopisivat asiasta työnjohtajan kanssa. Kävimme myös Savojärvellä kävelemässä ja uimassa Mellilän hiekkakuopalla.

Heinäkuussa päivätunteja oli joka päivä ja useamman kerran, sillä työpajat olivat kiinni ja työttömiä vankeja oli noin 30. Tämän suunnittelu oli haasteellisempaa, sillä miehiä oli paljon enemmän, ja piti olla tarkempaan siitä, kenet voi ottaa mukaan mihinkin ryhmään. Myös tasoeroja oli paljon, oli vankeja jotka eivät voineet kävellä pitkiä matkoja ja sitten oli vankeja jotka halusivat paljon liikuntaa.

Tunteihin ja retkille otettiin kerralla mukaan 4-10 vankia. Vankimäärä riippui toiminnan laadusta ja kohdepaikasta, sekä ryhmän sisäisestä toimivuudesta. Päivisin työttömänä oli noin 30 vankia, joista viikon aikana toiminnoissa oli noin 15 vankia. Päivätoiminta tapahtui kello 8.00-16.00 välillä.

6.6 Iltatoiminta

Iltatoiminta oli suunnattu iltapäivään ja ilta-aikaan. Perjantai-iltapäivisin oli joo-gatunti ja erikoisina tapahtumina kävimme katsomassa jalkapalloa, kävimme kesäteatterissa Pöytyällä sekä olimme elokuvissa ja keilaamassa. Iltatoiminnan tarkoituksena oli kehittää myös työssäkäyville vangeille vapaa-ajan toimintoja ja antaa kaikille vangeille erilaisia, niin sanottuja ylimääräisiä vaihtoehtoja vapaa-aikaan.

Iltatoiminnan suunnittelu oli haasteellisempaa, sillä iltavahvuutena vankilassa on kaksi vartijaa. Siksi oli vaikeampaa lähteä talon ulkopuolelle, sillä henkilökuntaa ei riittänyt tähän. Poikkeuksellisissa tapahtumissa otimme ylimääräisen vartijan lisäksi töihin, jotta pääsimme lähtemään talon ulkopuolelle.

Tällaisia poikkeuksellisia iltatapahtumia olivat muun muassa jalkapallo-ottelut Huittisten vankilaa vastaan, jalkapallopelien katsominen Veritas-stadionilla sekä Käyrän kesäkisat. Huittisista tultiin kerran pelaamaan Käyrään, ja vastaavasti Käyrästä menttiin kerran Huittisiin. Kesäkisat olivat 10 -ottelu, johon osallistui 13 Käyrän vankia. Kesäkisat järjestettiin lauantapäivänä kisatiimin voimin.

Kesäkisojen palkintona kolmelle parhaalle oli ostosrahaa kanttiinisiin ja lisäksi kahdelle oli lisäpalkintona suklaalevy tai kahvipaketti. Lajeina kesäkisoissa olivat tikan-, saappaan- ja tukinheitto, kananmunankuljetus lusikalla, painosalkun kanto, köydenveto joukkueittain, krusifiksi –pito, vauhditon pituus, frisbee-tarkkuusheitto sekä jalkapalloesterata.

6.7 Lähikuntien vapaa-ajan palvelut

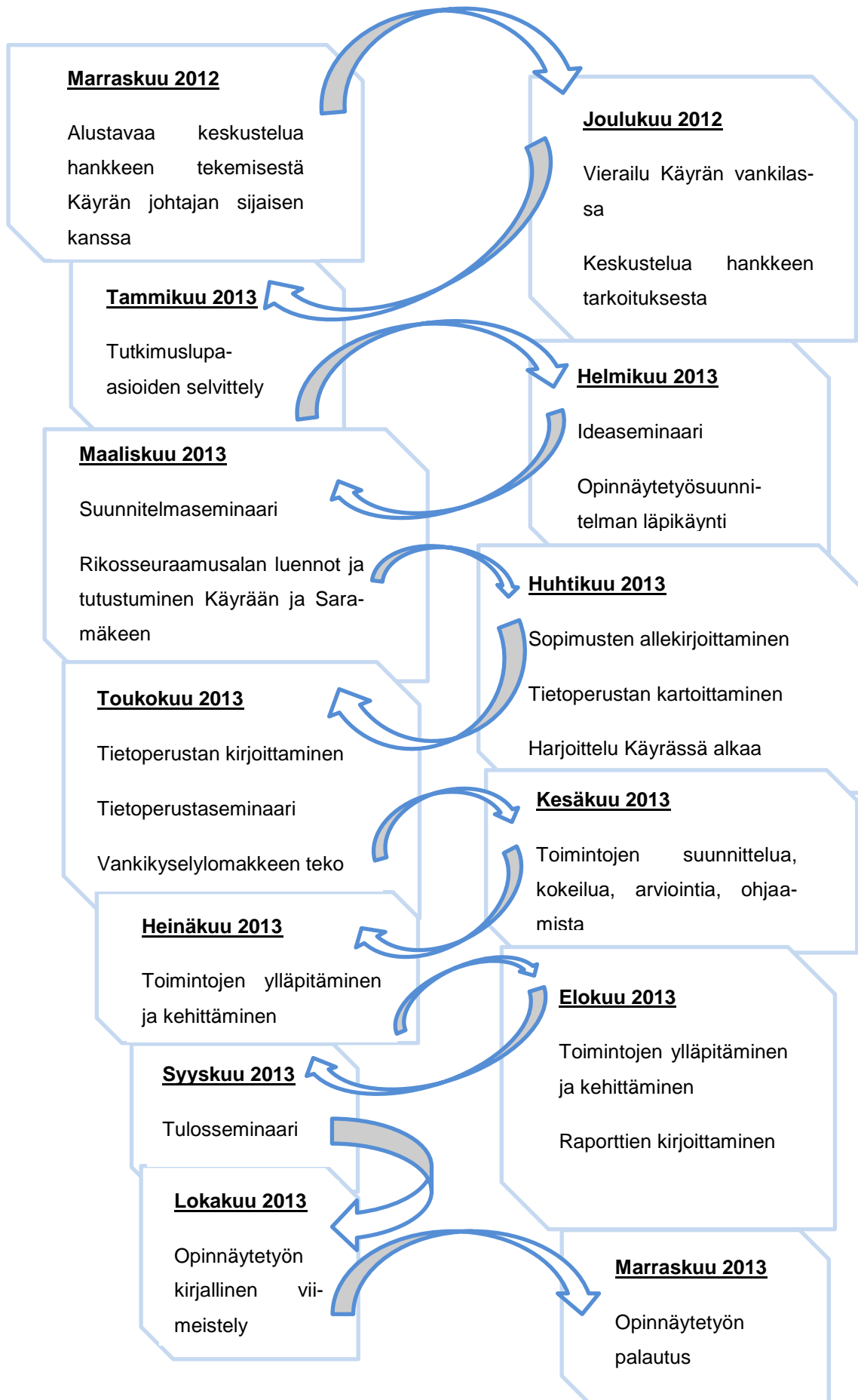
Lähikuntien palveluissa oli tarkoitus kartoittaa, mitä vankien kanssa voidaan tehdä vankilan ulkopuolella. Lähikunniksi määrittelin Auran, Tarvasjoen, Pöytyän, Raision, Liedon ja Turun. Näiden kuntien kohdalla kartoitin vapaa-ajan niin liikunnallisia kuin kulttuurisia toimintoja. Otin ylös yhteystietoja ja hintoja. Tein äölistan näistä tiedoista, josta olisi sitten helpompi myöhemmin tämän kehittämishankkeen jälkeen katsoa vaihtoehtoja ja lähteä vankien kanssa matkaan.

Lähikuntien palveluina kävimme Pöytyän kesäteatterissa, Mellilässä uimassa, Raisiossa keilaamassa, Savojärvellä kävelemässä ja Turussa elokuvissa sekä jalkapallo-otteluissa Veritas-Stadionilla. Tein yhteistyötä myös Huittisten avovankilaosaston kanssa sekä Sininauhaliiton kanssa. Järjestin pari jalkapallo-ottelua. Näin pääsimme tekemään yhteistyötä toisen vankilan sekä päihdetyön ammattiliiton kanssa.

6.8 Kehittämishankkeen aikataulu

Kehittämishanke toteutui rauhallisella vauhdilla. Suunnitelmat ja toiminnot etenivät aikataulun mukaisesti. Aikataulullisina tavoitteina oli konkreettisten toimintojen tapahtuminen vangeille kesän 2013 aikana, sekä opinnäytetyön palautus koulun määrittämänä ajankohtana, 11.11.2013 kello 15.

Missään vaiheessa ei tullut kiire, vaan hyvä organisointi ja järjestelmällinen suunnittelu hankkeen pohjana pitivät niin sanotusti langat käsissä. Aikataulutaminen loi pohjan, jossa oli helppo pysyä. Prosessikuvaus löytyy seuraavalta sivulta.

7 KEHITTÄMISHANKKEEN TULOS

7.1 Lopputulos

Suoranaista analyysia ei toiminnallisessa opinnäytetyössäni ole. Vilkka ja Airaksinen (2003, 56) toteavat, että toiminnallisessa opinnäytetyössä ei ole välttämättä käyttää tutkimuksellisia menetelmiä. Esimerkiksi toiminnalliseen opinnäytetyöhön liitetty analyttinen selvitys voi kasvattaa työmäärää niin, ettei se ole kohtuullinen opinnäytetyön ohjeelliseen työmäärään. (Vilka & Airaksinen 2003, 56.)

Kirjasin vankien vastaukset kyselyistä ylös ja luokittelin ne määrällisesti, kuinka paljon toivottiin mitään toimintaa. Tämän pohjalta lähdin kehittämään toimintoja vankien mielipiteiden suuntaan. Kehittämisen toisena pohjana oli yhteistyö henkilökunnan kanssa sekä vankilan asettamat rajat.

Vapaa-ajan toimintojen kehittäminen oli kiinnostavaa työtä Käyrän vankilassa. Lähtötilanne oli ideaalinen, sillä kehittämistä tietoisestikin tarvittiin vankilassa. Sekä henkilökunta että vangit olivat kaikki mukana kehittämisessä.

Tietoa lähikuntien palveluista ja mahdollisista yhteistyötahoista tuntui löytyvän välillä vaikeammin kuin toisena päivänä. Monesti oltiin kiinnostuneita, kunnes kuultiin, mistä tulemme ja millaisia miehiä olisi tulossa. Kaikki eivät ottaneet vankeja vastaan. Toisilla palveluntarjoajilla taas ei ollut yhtä kireää näköalaa rikosseuraamusalan asiakasryhmään.

Päästyäni tutustumaan vankilatyöhön, alkoi vapaa-ajan toimintojen suunnittelu hahmottua. Otin selvää talon käytännöistä ja historiasta. Tämä auttoi suunnittelussa, kun pystyi ottamaan huomioon mitä on ennen ollut ja mistä on ennen ollut hyötyä tai haittaa. Harjoitteluni kevään 2013 aikana tuki paljon työtäni Käyrän vankilassa. Harjoittelun myötä sain kokonaiskuvan laitoksen toiminnasta.

Sain keväällä hyvää palautetta työstäni ja näin sain työpaikan kesäksi vankilasta. Kesän aikana pääsin kokeilemaan, miten kevään aikana suunnittelemani mallipohja onnistuisi käytännössä. Oli hienoa päästä kokeilemaan oman kehittämistyöni malleja käytännössä. Lopputuloksena oli positiivinen palaute ja itsellä hieno työkokemus.

7.2 Kehittämishankkeesta syntynyt malli

Johtajalle ja apulaisjohtajalle, sekä kesälomilta palaavalle ohjaajalle jätettiin miniraportti. Raportissa kerrottiin suppeasti, mitä kesän aikana oli tehty ja mitä olisi hyvä jatkaa. Raportissa oli kolme osaa; tietoa vangeille, tietoa henkilökunnalle ja yhteystietoluettelo ulkopuolisista vapaa-ajantoiminnan paikoista sekä vankilan liikuntavälinelista.

Raportin tarkoituksena oli toimia runkona, mallina, jonka perusteella vapaa-ajan toimintoja olisi helppo jatkaa kehittämishankkeen jälkeen. Järjestävän ohjaajan olisi helppoa ottaa yhteyttä eri toimipaikkoihin ja järjestää tai ohjata itse vangeille toimintaa. Itse toteuttaessani kehittämishankkeen pohjalta toimintaa kesällä 2013 koin hyväksi yhteystietoluettelon ja välinelistan. Näin sain suunniteltua toimintaa nopeasti ja monipuolisesti.

Toimintarunkona käytin tiettyä aikakaavaa, joka toistuisi jatkuvasti. Työttömille vangeille olisi vähintään kaksi kertaa viikossa erilaisia toimintatunteja arkisin kello 8-16 välillä. Kaikille vangeille olisi vähintään kerran kuussa mahdollisuus osallistua johonkin ilta-aktiviteettiin. Myös viikonloppuisin voitaisiin järjestää erilaista ohjelmaa.

Tämä malli sisältää toimintoina liikuntaa, musiikkia, kulttuuria ja muita yhteisöllisiä toimintoja. Ja kaikki toiminnot ovat suunnattuja kaiken ikäisille vangeille, joten tasoerot fyysisyydessä sekä mieltymykset kulttuuritapahtumista tulee ottaa huomioon. Monipuolisella ja osallistavalla toiminnalla saadaan vankeja motivoivaa toimintaa.

7.3 Vankien mielipiteet

Lähtökohtana vapaa-ajan kehittämisessä pidin vankilan tarvetta toimintoihin sekä vankien toivomuksia toiminnan suhteen. Vangit saivat kyselyn avulla vaikuttaa jo suunnittelun aloittamiseen. Kuitenkaan kyselyyn ei vastannut monikaan vanki. Tämä jäi minua hieman vaivaamaan. Vankien kanssa juteltuani selvisi, että monikaan työttömistä vangeista ei halua osallistua toimintoihin, kun on mahdollisuus myös vain maata sellissä.

Vankien mielipiteitä kartoitin lähes joka toimintatunnin jälkeen. Keskustelimme paljon, mitä he haluaisivat lisää, mitä vähemmän, olisiko jotakin uutta mukavaa tekemistä. Vangit olivat usein hyvin asiallisia ja kertoivat mielipiteensä avoimesti sekä antoivat hyvää palautetta. Ainahan vangit haluaisivat kaikkea enemmän ja useammin, mutta kaikkea ei ole mahdollista toteuttaa. Ja vankilamaailmassa kaikki on syytä tutkia tarkasti ja perusteellisesti jo ennen suunnitteluvaihetta. Ymmärtääkseni kuitenkin vangit olivat tyytyväisiä toimintaan, ylipäätänsä siihen, että oli mahdollisuus osallistua erilaisiin toimintoihin ja tapahtumiin.

Joogatunnit olivat ahkerimmin käytössä. Joogaa ohjasin joka viikko, sillä siihen riitti osallistujia. Tämä joogan ylläpitäminen yllätti omatkin odotukseni vankien käyttäytymisestä. Joogassa tarvitaan paljon keskittymiskykyä ja levollista mieltä. Odotin, että vangeille tämä olisi vaikeaa. Vangit kuitenkin itse pyysivät joogaa, joten ajattelin kokeilla sitä.

Joogatunneilla kävi ensin noin 10 vankia, mutta kesän myötä osallistujamäärä laski noin kuuteen vankiin. Vangit keskittyivät tunnilla hyvin. He seurasivat ohjeitani ja osa jopa sisäisti oman hengityksen tahtiin rytmittämisen. Jokaisen joogatunnin jälkeen olin tyytyväinen työhöni. Nähdessäni kuuden vangin makaavan levollisena loppurentoutuksessa, tunsin, että työlläni on merkitystä. Usein joogan jälkeen vangit kertoivat siitä, miten he tunsivat olevansa hyvin rauhallisia. Usein sain palautteeksi lausahduksen ”tästä tulee hyvä mieli” ja hymyn siihen perään.

Muita toimintoja tehdessäni osallistujamäärä vaihteli neljästä jopa lähes 20 vankiin. Joukkuepeleissä oli huomattavasti suurempi osanotto, kuin yksilösuoritteissa toiminnoissa. Vankien kanssa yhdessä pohdimme usein, mitä he haluaisivat tehdä seuraavaksi. Ylipäättänsä puhuimme, minkälainen toiminta olisi heille mieleistä. Useasti moni toivoi oman harrastuksensa kokeilua. Vankeja tuntui harmittavan se, että vankilassa olon aikana oma harrastus on jäänyt vähemmälle.

Vangit kertoivat usein toimintatuntien aikana omista tuntemuksistaan ja tulevaisuuden suunnitelmistaan. He aloittivat itse nämä keskustelut. Koin, että järjestäessäni heille mielekästä ja rentoa toimintaa, he kokivat helpommaksi puhua mieltä painavista asioista. Muutamalle vangille oli selvästi toiminnoissa itse toimintaa tärkeämpää päästä puhumaan asioista ja tehdä jotakin yhdessä muiden vankien kanssa.

Itse koin koko kesän ohjaamiset hienoiksi kokemuksiksi. Tunsin, että sain tuetua vankeja heidän terveellisten elintapojensa edistämisessä. Koin usean toimintatunnin aikana ja jälkeen, että työlläni vankilassa oli merkitystä. Mielestäni tämä kertoo kehittämishankkeen olleen käytännöllisesti toimiva ja onnistunut.

7.4 Henkilökunnan palaute

Henkilökunnalta on tullut pääsääntöisesti positiivista ja kannustavaa palautetta. Jokaisella on omat mielipiteensä, mitä vankien tulee antaa tehdä, ja minkä tulisi olla kiellettyä. Sain kiitosta työstäni, ja monesti kuulin palautetta, että työni on korvaamatonta, varsinkin kun kesällä suurin osa vankityöpaikoista oli kiinni.

Henkilökunta lähti myös mielellään mukaan moniin eri toimintoihin. Heiltä sai myös hyviä ideoita ja paljon tarinoita, mitä on ennen tehty ja miten silloin kävi. Mielestäni olisi erittäin tärkeää saada vankilaan vapaa-ajan toimintojen ohjaaja. Henkilökuntakin on asiasta huolissaan, vankien toimintoja ajatellen. Kesälomilta palaavalle ohjaajalle onkin suunniteltu vankien vapaa-ajan toiminnot yhdeksi työnkuvaksi.

Henkilökunnan kanssa keskustelimme myös vankien vähäisestä osallistumisesta vapaa-ajan toimintoihin. Kuulostaahan oudolta, että heinäkuussa vankilassa makasi selleissä noin 30 työtöntä vankia, ja heistä kerrallaan osallistui noin kuusi vankia toimintoihin. Viikon aikana puolet työttömistä oli osallistunut ainakin yhteen toimintaan.

Tähän pohdimme syytä ja päädyimme siihen, että toimintojen vaikuttavuus on suurempi, mitä toimintoihin osallistuminen on. Sillä jos toimintoja ei olisi, olisivat vangit varmasti tuhtuneita siihen, ettei toimintaa ole. Nyt heillä on kuitenkin ollut mahdollisuus osallistua monipuoliseen toimintaan.

7.5 Kehittämishankkeen jälkeen

Seuraavaksi on listattava, mitä kehittämisprosessista jäi kenellekin. On syytä arvioida, miten hankkeen tulos on näkyvissä ja käytettävissä. Yhtenä tavoitteenahan oli tehdä jotakin konkreettista, mistä jää jälki.

Vangeille hankkeen tulos on ollut hyvin näkyvillä. Vangeille teetettiin kysely mielipiteistä, järjestettiin monipuolista ohjelmaa ja tehtiin tiedote, jossa oli vankilan mahdollisuudet vapaa-ajan toimintoihin, kuten välineet ja tilat. Alustavasti järjestettiin myös mahdollisuus jatkaa eräitä vapaa-ajan toimintoja minun lähdettyä, kuten joogatunteja talon ulkopuolella.

Henkilökunnalle teetettiin tiedote, jossa oli listattuna vapaa-ajan toimintojen välineet ja tilat. Henkilökunnalle jätettiin myös yhteystietolista, jossa oli yhteystiedot ulkopuolisen vapaa-ajan toiminnan yhteyshenkilöistä. Näin olisi helppoa järjestää tulevaisuudessa talon ulkopuolista toimintaa.

Saatuani kesän ajan järjestää hankkeen pohjalta kehittämiäni toimintoja, huomasi käytännöllisyyden toimivan. Oli helppoa valmiilta listalta valita toimintavaihtoehtoja ja kehittää uusia. Yhteystietojen päivittäminen listalle oli hyvä idea, sillä tämä nopeutti suunnittelun työskentelyä. Vankien kyselylomakkeista tehdyn taulukon perusteella oli myös helppoa järjestää toimintaa, jonka tiedettiin kiinnostavan vankeja.

7.6 Kiitokset

Tämän kehittämishankkeen aikaansaamiseksi sain paljon apua ja tukea monilta henkilöiltä. On epätavallista kiittää eri tekijöitä hankkeen loppuraportissa (varsinkin tutkimuksellisissa), mutta minusta se on tässä kohtaa tarpeellista. Onhan tämä hanke ollut kokonaan yhteistyötä. Ja ilman mahtavaa henkilökuntaa Käyrän vankilassa, ei välttämättä olisi pystytty näin monipuoliseen kehittämiseen.

Haluan kiittää apulaisjohtaja Petri Niemelää, jonka huikeasta ideasta marraskuussa 2012 lähti käyntiin tämä opinnäytetyö ja kehittämisprosessi Käyrän vankilassa. Haluan kiittää johtaja Vesa Mäkistä mahdollisuudesta ja vapaista käsistä hankkeen edistämiseksi. Vartijoita ja rikosseuraamusesimiehiä haluan kiittää jatkuvasta yhteistyöstä ja toimintojen järjestämiseen osallistumisesta. Etenkin kevään 2013 kokelaat Aleks Palmroos ja Janne Väkinen olivat mukana toimintojen järjestämisessä useasti. Suuri kiitos kaikille.

Lopuksi haluan kiittää ja kumartaa koko Käyrän vankilan henkilökuntaa. He ovat kaikki olleet positiivisesti mukana kehittämisprosessissa. Näin hankkeemme eteni hyvässä vauhdissa ja saimme aikaan monipuolisia toimintoja. Aihe oli mielenkiintoinen, ja tein hankkeessa parhaani. Toivottavasti toiminnat jatkuvat jollakin tasolla. Kaikkea hyvää Käyrän tomeralle tiimille.

LÄHTEET

- Arola-Järvi, Anna. 2012. Suunnitelmallisen vankeusajan käsikirja. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Oppikirja 1/2012. Helsinki: Rikosseuraamusalan koulutuskeskus.
- Arponen, Tuomas ja Immonen, Jarkko. 2011. Vankilakoulutuksen ja –työn merkitys syrjäytymisen näkökulmasta – Toimintojen merkitys vankien hyvinvointiin. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- Day, Andrew; Casey, Sharon; Ward, Tony; Howells, Kevin ja Vess, James. 2010. Transitions to better lives. Offender readiness and rehabilitation. Devon: Willan Publishing.
- Granfelt, Riitta. 2008 Osalliseksi omaan elämään. Work out –ohjelma nuoren vangin tukena. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 4/2008. Helsinki: Rikosseuraamusvirasto.
- Granfelt, Riitta. 2010. Syrjäytymisestä vapaaksi vankilassa? Teoksessa Laine, Terhi; Hyväri, Susanna ja Vuokila-Oikkonen, Päivi (toim.). 2010. Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi, 131-146.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko ja Sajavaara, Paula. 2010. Tutki ja kirjoita. Osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Jones, R.; Hughes, M. ja Kingston, K. 2008. An introduction to sport coaching from science and theory to practise. London: Routledge.
- Karsikas, Vuokko. 2005. Selvinpäin olosta tulee hyvä fiilis. Päihdeongelmaisten vankien voimaantuminen. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 3/2005. Helsinki: Rikosseuraamusvirasto.
- Korkiakangas, Eveliina. 2010. Aikuisten liikuntamotivaatioon vaikuttavat tekijät. Oulu: Oulun yliopisto.
- Kotiranta, Tuija; Niemi, Petteri ja Haaki, Raili. Sosiaalisuus ja sosiaalinen hyvinvointi. 2011. Teoksessa Kotiranta, Tuija; Niemi, Petteri ja Haaki, Raili (toim.). 2011. Sosiaalisen toiminnan perusta. Helsinki: Gaudeamus, 241-248.
- Ladonlahti, Tarja ja Pirttimaa, Raija. 2003. Erityispedagogiikka ja aikuisuus. Helsinki: Palmeniakustannus.
- Leskinen, Tomi ja Hult, Hanna-Maria. 2010. Kokonaisvaltainen hyvinvointi. Kristallisoitua toimintaa. Saavuta tavoitteesi. Helsinki: Tammi.
- McIvor, Gill ja Raynor, Peter. 2007. Research highlights in social work 48. Developments in social work with offenders. London: Jessica Kingsley Publishers.
- McMurrin, M.; Theodosi, E.; Sweeney, A. ja Sellen, J. What do prisoners want? Current concerns of adult male prisoners. *Psychology, Crime and Law* 14 (3), 267-274.
- Mohell, Ulla ja Pajuoja, Jussi. 2006. Vankeuspaketti. Vankeinhoidon kokonaisuudistus käytännössä. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Myhrberg, Pertti. 2012. Vankeuden täytöntöönpano. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Oppikirja 2/2012. Helsinki: Rikosseuraamusalan koulutuskeskus.
- Nurmi, Jari-Erik; Ahonen, Timo; Lyytinen, Heikki; Lyytinen, Paula; Pulkkinen, Lea ja Ruoppila, Isto. 2010. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Ojanen, Markku. 1994. Liikunta ja psyykkinen hyvinvointi. Moniste nro 19. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura.

Portti vapauteen 2013. Viitattu 8.6.2013. www.porttivapauteen.fi > tietoa > tietopankki > yleistä tietoa rikollisuudesta ja rikosseuraamuksista > vankien terveystilanne.

Rikosseuraamuslaitos 2013. Yleisesite. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos.

Rikosseuraamus 2013a. Viitattu 8.6.2013. www.rikosseuraamus.fi > rikosseuraamuslaitos.

Rikosseuraamus 2013b. Viitattu 8.6.2013. www.rikosseuraamus.fi > rikosseuraamuslaitos > organisaatio.

Rikosseuraamus 2013c. Viitattu 8.6.2013. www.rikosseuraamus.fi > toimipaikat ja yhteystiedot > vankilat ja yhdyskuntaseuraamustoimistot > Käyrän vankila.

Suoranta, Juha; Kauppila, Juha; Rekola, Hilikka; Salo, Petri ja Vanhalakka-Ruoho Marjatta. 2008. Aikuiskasvatuksen risteysasemalla. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

Tapaninen, Annikka; Kauppinen, Tapani; Kivinen, Kirsti; Kotilainen, Helinä; Kurrenniemi, Marja ja Pajukoski, Marja. 2002. Ympäristö ja hyvinvointi. Helsinki: WSOY.

Toikko, Timo ja Rantanen, Teemu. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere university press.

Vankeuslaki 23.9.2005/767.

Vilka, Hanna ja Airaksinen, Tiina. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Kyselylomake

Kysely vapaa-ajan toiminnoista

Mikä on arvio kunnostasi tällä hetkellä (voit valita kaksi vaihtoehtoa, jos liikut epäsäännöllisesti)

- Kuntoilen;
- En lainkaan
- Silloin tällöin
- Kerran kuussa
- Kerran viikossa
- Useasti viikossa

Jos kuntoilet, mitä silloin teet (voit valita useamman vaihtoehdon)

- Kuntosali
- Kävely/Juoksu lenkki
- Joukkuepelit
- Muuta, mitä?

Mitä toimintaa toivoisit päiväajalle (kello 8-16)

Mitä toimintaa toivoisit ilta-ajalle (kello 16-20)

Jos toiminnasta aiheutuu kustannuksia, kuinka paljon olet valmis maksamaan kerrasta?
_____ euroa

Kiitos vastauksista! Näillä kehitämme Käyrän vankilan vapaa-ajan toimintoja 😊 Terveisin opiskelija Tia